

# KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMIEGO NIEWPIсанEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość  
**CHOĆCIEBOROWICE**

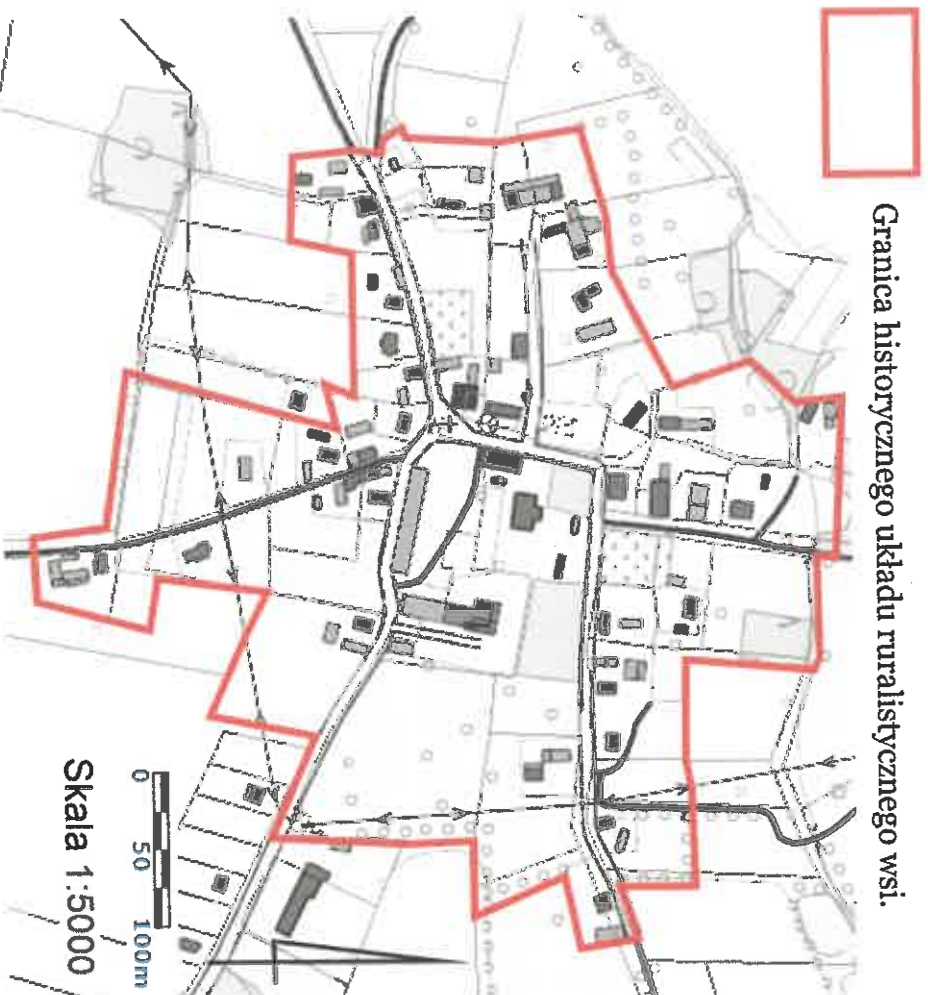
1. Nazwa

**Historyczny układ ruralistyczny wsi**

2. Czas powstania

**1301, 1507, 1593, 1787, 1945**

9. Materiały graficzne



4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **GÓROWSKI**

Gmina **WĄSOSZ**

6. Współrzędne geograficzne

**51°32'07"N 16°38'48"E**

7. Użytkowanie obecne  
mieszkalne  
rolnicze

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

**Poprzednie nazwy miejscowości:** Choceborowitz (1301), Kotscheborwitz (1566), Kutscheborwitz (1787), Birkenhöhe (1937). Pierwotna nazwa miejscowości ma charakter patronimiczny i została utworzona od staropolskiego imienia Chociebor. Obecna nazwa nawiązuje do lokalnej tradycji.

**Historia wsi i dóbr:** Pierwsza informacja o miejscowości pochodzi z 1301 r. i dotyczy sprzedaży 3 łanów ziemi pomiędzy Chocieborowicami a Płoskami. Najwcześniejszej wzmiankowanym właścicielem majątku w Chocieborowicach był niejaki Thomas von Pfar. W 1507 r., ówczesny właściciel Hans Dyhr uzyskał prawo wzniesienia w miejscowości gospody, siodowni, browaru i gorzelni. W XVI w. tutejsze dobra kilkakrotnie zmieniły właścicieli. W 1581 nabył je Alexander von Portugall, który w 1593 majątek powiększył o Kowalewo (Kodelewe). Rodzina von Portugall utrzymała posiadłość do 1614 r. Kolejnymi właścicielami byli: Araham von Schweinitz (1614), Christian von Hofmann (1663), Christina von Nickisch i Stotzneck, Maria Elisabeth Frankenberg z domu Nickisch (1699), Friedrich Oswald von Tschammer, baronowa von Rechenberg z domu Prittwitz (1719), niejaki von Rothe (po 1726), który w 1746 r. sprzedał posiadłość rodzinie von Seidel z Wąsosz. Ostatni właściciel z rodu von Seidel zmarł w 1806 r., wówczas Chocieborowice przeszły na owdowiałą hrabinę Christiane Wilhelmine z do-mu Richthofen. Ta w 1818 r. sprzedała posiadłość Bernardowi von Rieben, rodzina von Rieben zarządzała dobrami do 60 - tych lat XIX w. Kolejnymi posiadaczami byli: dr Kühne (1873), mieszczańska rodzina Friese (1879 - 1898), Arthur Weissleder (1922, 1926). Około 1926 r. dobra zostały podzielone na kilka małych części, w tym jedną z siedzibą pańską. Wówczas Chocieborowicami zarządzało Niemieckie Stowarzyszenie dla Wspierania Kolonizacji w Berlinie. Ostatnim właścicielem, wymienionym w 1937 r., był kapitan Kurt Schilke. W 1787 r. na terenie miejscowości odnotowano folwark pański, szkołę, wiatrak, 2 domy gminne. Do miejscowości należał folwark Waldforwerk - z 3 działkami zagrodnicznymi. W latach 1765 - 1787 wzmiankowano: 13 - 24 zagrodników, 16 wolnych (od pańszczyzny), 3 chałupników oraz 3 rzemieślników. Liczba mieszkańców wynosiła 245 osób. Wówczas w skład dóbr wchodziły: Czeladź, Bieniowice i Kowalewo. Około poł. XIX w. Chocieborowice posiadały 36 domów, pałac z folwarkiem, wiatrak, browar, gorzelnię oraz folwark - Waldvorwerk położony na południowy wschód od wsi. Liczba mieszkańców wynosiła 264 osoby, ponadto wymieniono 3 rzemieślników i 4 kupców. Dwór stanowiący część założenia folwarcznego został wzniesiony w 4 ćw. XVIII w., późnobarokowy z wpływami neoklasycyzmu, rozbudowany na pocz. XX w. Chocieborowice to duża wieś położona na zachodnim krańcu gminy, w pobliżu dużego kompleksu lasnego, przy drodze wiejskiej, w odległości ok. 0,5 km na zachód od drogi głównej Wińsko-Wąsosz. Zabudowa zwarta, gniazdowa. W centrum znajduje się zespół dworsko - folwarczny, dwór usytuowany jest w północnej części założenia, na skraju reliktu parku.

#### **Bibliografia:**

- Adressbuch des Grundbesitzes in der Provinz Schlesien, Berlin 1937
- Buße S., Eisenbahnen in Schlesien, Eggiham 1989
- Knie J., Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht der Dorfer, Flecken, Städte und anderen Orte der königliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845
- Kwartalnik Górowski 1/2003, red. Z. Hanulak, Góra 2003
- Regesty Śląskie, red. W. Korta, t. 1 (1343-1348), Wrocław 1975 ; t. 2 (1349-1354), Wrocław 1983; t. 3 (1355-1357), Wrocław 1990; t. 4 (1358-1359), Wrocław (bez daty wydania); t. 5 (1360), Wrocław 1992
- Słownik etymologiczny miast i gmin PRL, Wrocław 1984
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąsosz, Wąsosz 2000
- Zimmermann F. A., Beyträge zur Beschreibung von Schlesien, Bd 1-13, 1786

#### **Materiały kartograficzne:**

- Messtischblatt, pomiar 1887 r., nowelizacja 1929 r., wydanie 1937-1940 r.

**Istniejące zagrożenia:** Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogęszczanie i prowadzenie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych.

**Postulaty konserwatorskie:** Utrzymanie układu wsi, zachowanie skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zabudowy dawnego zespołu dworsko-folwarcznego i parku.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023

Justyna Kość

*JK*